

Sprawa C-472/20

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

30 września 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Fővárosi Törvényszék (sąd dla miasta stołecznego Budapeszt, Węgry)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

28 sierpnia 2020 r.

Strona powodowa i wnosząca apelację:

Lombard Lízing Zrt.

Strona pozwana i druga strona w postępowaniu apelacyjnym:

PN

Przedmiot postępowania głównego

Apelacja od wyroku wydanego w pierwszej instancji w sporze dotyczącym umowy kredytu denominowanego w walucie obcej

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Skutki prawne nieważności dotyczącej głównego przedmiotu umowy i wynikającej z nieuczciwego charakteru warunku umownego nakładającego na konsumenta ryzyko walutowe – Określenie takich skutków prawnych w ramach stanowiska zajętego przez najwyższy sąd państwa członkowskiego, które nie wiąże jednak sądów niższych instancji – Przepisy krajowe ustanawiające szczególne wymogi proceduralne w dziedzinie nieważności umów – Uregulowanie a posteriori skutków prawnych w drodze ustawodawczej – Skuteczność (effet utile) dyrektywy 93/13

Podstawa prawna: art. 267 TFUE.

Pytania prejudycjalne

- 1) Jeżeli nieuczciwy warunek umowny dotyczy głównego przedmiotu umowy (informacja o kursie wymiany nie była prawidłowa), w konsekwencji czego umowa nie może dalej obowiązywać i nie ma porozumienia między stronami, czy okoliczność, że w przypadku braku przepisu prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym stanowisko zajęte przez najwyższy sąd, które nie jest jednak wiążące dla sądów niższej instancji, stanowi wskazówkę dotyczącą stwierdzenia ważności lub skuteczności umowy, zapewnia pełną skuteczność dyrektywy 93/13?
- 2) Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze, czy przywrócenie pierwotnej sytuacji jest możliwe, w przypadku gdy umowa nie może dalej obowiązywać ze względu na nieuczciwy warunek dotyczący jej głównego przedmiotu, brak jest porozumienia między stronami, a wspomniane wyżej stanowisko również nie może być zastosowane?
- 3) Na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie, czy w przypadku powództwa o stwierdzenie nieważności głównego przedmiotu umowy w stosunku do [tego] rodzaju umów ustawa może nakładać wymóg, zgodnie z którym konsument powinien również wytoczyć wraz z tym powództwem powództwo o stwierdzenie ważności lub skuteczności umowy?
  - Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie, czy w przypadku gdy nie jest możliwe przywrócenie pierwotnej sytuacji, umowy mogą zostać uznane za ważne lub skuteczne a posteriori w drodze ustawodawczej w celu zapewnienia równowagi między stronami?

Przywołane przepisy prawa Unii

- Artykuły 1, 6 i 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29; sprostowanie Dz.U. 2015, L 137, s. 13)
- Wyrok Trybunału z dnia 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)
- Wyrok Trybunału z dnia 14 marca 2019 r., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207)
- Wyrok Trybunału z dnia 3 października 2019 r., Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819)

Przywołane przepisy prawa krajowego

- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (ustawa IV z 1959 r. – kodeks cywilny) obowiązująca w chwili zawarcia spornej umowy kredytu: § 200, 209, 209/A, 237 i 239/A.
- A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (ustawa CXII z 1996 r. o instytucjach kredytowych i przedsiębiorstwach finansowych) obowiązująca w chwili zawarcia spornej umowy kredytu: § 203.
- A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [ustawa XXXVIII z 2014 r. regulująca niektóre kwestie związane z orzeczeniem wydanym przez Kúria (sąd najwyższy, Węgry) w celu ujednoczenia prawa dotyczącego umów kredytu zawieranych przez instytucje finansowe z konsumentami] (zwana dalej „ustawą DH 1”): § 1, 3 i 4.
- A [DH1 törvényben] rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény [ustawa XL z 2014 r. o zasadach rozliczania rachunków przewidzianych w (ustawie DH 1) i o niektórych innych przepisach] (zwana dalej „ustawą DH 2”): § 1 i 37.

Paragraf 37 ustawy DH2 ustanawia szczególne wymogi proceduralne w odniesieniu do nieważności umów. Na mocy tego przepisu powód może żądać stwierdzenia nieważności jedynie jeżeli jednocześnie wystąpi o zastosowanie skutków prawnych nieważności, to znaczy o stwierdzenie ważności umowy lub jej skuteczności do czasu wydania rozstrzygnięcia. W przeciwnym razie powództwo nie będzie mogło zostać rozpatrzone co do istoty.

- A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (ustawa LXVI z 1997 r. o ustroju i administracji sądów) obowiązująca w chwili zawarcia spornej umowy: § 33.
- A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (ustawa CLXI z 2011 r. o ustroju i administracji sądów) obecnie obowiązująca: §. 25.
- Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28) PK vélemény (opinia 1/2010 z dnia 28 czerwca 2010 r. izby cywilnej sądu najwyższego w pełnym składzie w sprawie skutków prawnych nieważności).

Zgodnie z pkt 5 tej opinii, jeżeli przyczyna nieważności może zostać usunięta lub jeżeli ustąpi ona później, sąd może stwierdzić, że nieważna umowa jest ważna z mocą wsteczną od chwili jej zawarcia. Możliwość stwierdzenia ważności umowy stanowi alternatywę równoważną

przywróceniu pierwotnej sytuacji. Jeżeli oba skutki prawne mają zastosowanie, zadaniem sądu w ramach przysługującej mu swobodnej oceny jest rozstrzygnięcie, który z nich się stosuje.

- Stanowisko przyjęte w dniu 19 czerwca 2019 r. przez większość rady konsultacyjnej Kúria (sądu najwyższego) przy badaniu orzecznictwa dotyczącego nieważności umów kredytu denominowanych w walucie obcej.

Stanowisko to, które nie jest wiążące dla sądów niższych instancji, zapewnia tym sądom dwa rozwiązania jednakowo uzasadnione z punktu widzenia doktryny w przypadku nieważności warunków umownych nakładających na konsumenta ryzyko walutowe. Po pierwsze, sąd może uznać umowę kredytu denominowanego w walucie obcej za ważną, powodując, że zostanie ona denominowana w forintach węgierskich wraz z odsetkami zwykłymi według kursu wymiany forinta węgierskiego w dniu zawarcia umowy, powiększonego o spread. Po drugie, sąd może również uznać umowę za ważną, ustalając górny pułap kursu wymiany między walutą obcą a forintem węgierskim i pozostawiając bez zmian stopę procentową ustaloną w umowie do dnia przeliczenia na forinty węgierskie.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 Pozwany w postępowaniu głównym (zwany dalej „pozwanym”) zamierzał kupić samochód osobowy typu Rover. Posiadał on środki własne w wysokości 362 500 forintów węgierskich (HUF)¹, które musiał uzupełnić kredytem w wysokości 1 417 500 HUF. W tym celu w dniu 3 grudnia 2009 r. skierował on wniosek o finansowanie do Lombard Finanszírozási Zrt., poprzednika prawnego powódki w postępowaniu głównym (zwanej dalej „powódką”). W tym wniosku o finansowanie wskazano, że pozwany zobowiązał się do wpłacenia swoich środków własnych w dniu 3 grudnia 2009 r., a następnie w okresie od dnia 5 stycznia 2010 r. do dnia 5 maja 2016 r. do zapłaty rat miesięcznych w wysokości 34 900 HUF, łącznie wynoszących 2 689 225 HUF.
- 2 W dniu 4 grudnia 2009 r. Lombard Finanszírozási Zrt. jako kredytodawca i pozwany jako dłużnik zawarli indywidualną umowę kredytu konsumenckiego denominowanego we frankach szwajcarskich o zmiennej stopie procentowej. Strony umowy ustaliły warunki spłaty kredytu i uzgodniły również, że kwestie

¹ Zgodnie z referencyjnym kursem wymiany Europejskiego Banku Centralnego 1 EUR odpowiadało 269,14 forintom węgierskim w chwili zawarcia spornej umowy, to znaczy w dniu 4 grudnia 2009 r., 313,33 forintom węgierskim w chwili rozwiązania tej umowy w dniu 14 września 2015 r., 325,83 forintom węgierskim w chwili wydania wyroku z dnia 11 lipca 2019 r. i 365,53 forintom węgierskim w dniu złożenia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, to znaczy w dniu 30 września 2020 r. Zobacz w tym względzie: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-huf.en.html

nieuregulowane w umowie będą podlegały ogólnym warunkom udzielania kredytów Lombard Finanszírozási Zrt., które stanowią integralną część umowy.

- 3 W dniu 4 grudnia 2009 r. pozwany podpisał również oświadczenie o zapoznaniu się z informacją o ryzyku. W oświadczeniu tym informowano dłużnika o ryzyku związanym ze stopą procentową i z wahaniami, jakim mogła ona podlegać. Zgodnie z tymi informacjami należało również wziąć pod uwagę ryzyko walutowe. Miesięczne raty są ustalane w walutach obcych, które następnie są przeliczane na forinty węgierskie, w związku z czym powstaje różnica w kursie wymiany bez możliwości przewidzenia jego przyszłych wahań. Informacje ogólne dotyczące wahań kursu wymiany były zawarte w ogólnych warunkach udzielania kredytów, w definicjach „Zmiana kursu wymiany I” i „Zmiana kursu wymiany II”.
- 4 Lombard Finanszírozási Zrt. została rozwiązana przez przejęcie w dniu 31 sierpnia 2010 r., a jej uniwersalny następca prawny uzyskał status powoda.
- 5 Rozliczenie rachunków ustanowione na mocy ustawy DH2, przyjętej przez ustawodawcę węgierskiego w 2014 r., dotyczyło również umowy kredytu zawartej między stronami postępowania głównego. W tym kontekście powódka rozliczyła na rzecz pozwanego kwotę, która zgodnie z ustawą DH1 została obliczona w sposób nieuczciwy. Rozliczenie to określało ponadto roczną stopę odsetek zwykłych w wysokości 22,32% zarówno przed zmianą umowy, jak i po jej zmianie. Pozwany nie kwestionuje wspomnianego rozliczenia rachunków, w związku z czym jest to potwierdzone rozliczenie.
- 6 Pozwany popadł w zwłokę z zapłatą rat miesięcznych. Z tego względu powódka rozwiązała umowę kredytu w dniu 14 września 2015 r., a następnie wniosła przeciwko pozwanemu pozew do Pesti Központi Kerületi Bíróság (centralnego sądu rejonowego w Peszcie, Węgry) (zwanego dalej „sądem pierwszej instancji”). W pozwie tym powódka wniosła o stwierdzenie umowy kredytu zawartej między stronami postępowania głównego w dniu 4 grudnia 2009 r. za ważną ze skutkiem wstecznym od dnia jej zawarcia, tak aby początkowa stopa procentowa została ustalona w wysokości 23,07% rocznie. Ponadto wniosła ona do sądu, aby w wykonaniu umowy strona pozwana została zobowiązana do zapłaty kwoty głównej w wysokości 490 102 HUF oraz odsetek za zwłokę, a także kosztów poniesionych przez powódkę.
- 7 W odpowiedzi na pozew pozwany powołał się na nieuczciwy charakter warunków umowy kredytu, które w całości nakładają na niego ryzyko walutowe, i zaprzeczył, jakoby informacja o tym ryzyku była jasna i zrozumiała. Podniósł on również nieważność umowy ze względu na to, że owa umowa nie przewiduje jasnej i określonej stopy odsetek zwykłych, z naruszeniem mających zastosowanie przepisów prawa węgierskiego. Pozwany zarzucił również powódce, że nie załączyła ona do umowy szczegółowego obliczenia zmiany wysokości długu, które umożliwiłoby jego dokładne monitorowanie. Ponadto pozwany wniosł powództwo wzajemne, w którym wskazał, że od chwili zawarcia umowy zapłacił

powódce łączną kwotę 3 151 644 HUF, natomiast początkowa kwota kredytu wynosiła jedynie 1 417 500 HUF, w związku z czym uznał on wszystkie płatności dokonane od października 2012 r. za nienależne. W swoim powództwie wzajemnym pozwany wniósł zatem do sądu o zasądzenie od powódki kwoty 1 734 144 HUF ze względu na nieważność umowy i z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Wniósł ona również do sądu o nakazanie powódce przekazania jej tytułu własności samochodu osobowego Rover oraz o stwierdzenie nieważności przysługującego jej prawa wyboru.

- 8 Mimo iż powódka nie zakwestionowała całości kwoty kredytu spłaconej do tego czasu przez pozwanego, sprzeciwiła się ona powództwu wzajemnemu opartemu na bezpodstawnym wzbogaceniu, nie zgadzając się również na potrącenie będące przedmiotem tego powództwa wzajemnego. Ponadto potwierdziła ona, że poinformowała o ryzyku walutowym w sposób jasny i zrozumiały. Co więcej, zdaniem powódki okoliczność, że umowa nie wskazywała stopy odsetek zwykłych, mogłaby co najwyżej stanowić podstawę częściowej nieważności, która mogłaby podlegać konwalidacji. Wreszcie, powódka podkreśliła, że pozwany nie zakwestionował stopy odsetek wskazanej w rozliczeniu rachunków dokonanym zgodnie z przepisami ustawy DH2, wobec czego sąd mógł uzupełnić wskazanie stopy odsetek zwykłych i usunąć w ten sposób nieważność umowy.
- 9 W wyroku z dnia 11 lipca 2019 r. sąd pierwszej instancji zakwalifikował sporną umowę jako umowę kredytu denominowaną w forintach węgierskich i stwierdził, że jest ona ważna z mocą wsteczną od dnia jej zawarcia, ustalając stopę odsetek zwykłych w forintach węgierskich w wysokości 23,07% rocznie. W pozostałym zakresie sąd ten oddalił pozew. W odniesieniu do powództwa wzajemnego wytoczonego przez pozwaną sąd ów zasądził od powódki zapłatę na rzecz pozwanego kwoty 462 419 HUF i zobowiązał ją do przekazania pozwanej tytułu własności samochodu osobowego Rover, stwierdzając ponadto nieważność prawa do wyboru powódki. W pozostałym zakresie sąd pierwszej instancji oddalił powództwo wzajemne.
- 10 W odniesieniu do stopy odsetek zwykłych w walucie obcej sąd pierwszej instancji orzekł w uzasadnieniu wyroku, że wskazana przez powódkę stopa oprocentowania nie mogła zostać odpowiednio wywiedziona ani z umowy kredytu, ani z ogólnych warunków udzielania kredytów, a także że ta stopa odsetek nie została wykazana. Sąd pierwszej instancji zgodził się z pozwanym, że odsetki zwykle wskazane przez powódkę są sprzeczne z samą istotą systemu opartego na walutach obcych. W chwili bowiem, gdy strony zawarły umowę kredytu, stopa odsetek kredytów denominowanych w forintach węgierskich wynosiła około 20%, natomiast stopa odsetek kredytów denominowanych w walutach obcych zaciągniętych w tym samym okresie wynosiła 10%, a nawet mniej. Zdaniem sądu pierwszej instancji na powódce spoczywał ciężar udowodnienia na poparcie jej pozwu zasadniczej treści umowy i stopy odsetek zwykłych w walucie obcej, czego jednak powódka nie uczyniła.

- 11 Jeżeli chodzi o informacje dotyczące ryzyka walutowego, to opierając się w tym zakresie na dyrektywie 93/13, na wyroku Trybunału z dnia 20 września 2018 r., OTP Bank i OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), a także na orzeczeniu nr 6/2013 PJE Kúria (sądu najwyższego) wydanym w celu zapewnienia jednolitej wykładni przepisów prawa cywilnego, sąd pierwszej instancji uznał za nieuczciwy warunek umowny nakładający na konsumenta ryzyko walutowe. Sąd pierwszej instancji orzekł również, że wszystkie skutki prawne powinny być stosowane łącznie, zarówno te wynikające z nieuczciwego charakteru warunku umownego nakładającego na konsumenta ryzyko walutowe, jak i te wynikające z częściowej nieważności ze względu na brak określenia odsetek.
- 12 Jeśli chodzi o stosowanie skutków prawnych nieważności, sąd pierwszej instancji oparł się na stanowisku rady konsultacyjnej Kúria z dnia 19 czerwca 2019 r. Orzekł on, że umowa kredytu zawarta między stronami jest ważna, uznając ją za denominowaną w forintach węgierskich ze względu na nieuczciwy charakter ryzyka walutowego. Na podstawie rozliczenia rachunków podniesionego przez powódkę w odniesieniu do różnicy między sumą rat miesięcznych (2 689 225 HUF) a kwotą kredytu (1 417 500 HUF) sąd pierwszej instancji ustalił początkową stopę odsetek zwykłych w wysokości 23,07% rocznie. Jednakże z uwagi na różnicę między kwotą 3 151 644 HUF faktycznie zapłaconą przez pozwaną do owej chwili a początkową kwotą wszystkich rat miesięcznych, wynoszącą 2 689 225 HUF, sąd zobowiązał powódkę do zapłaty na rzecz pozwanego kwoty 462 419 HUF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia.
- 13 Powódka wniosła apelację od wyroku wydanego w pierwszej instancji do sądu odsyłającego, który skierował do Trybunału wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

Zasadnicze argumenty stron postępowania głównego

- 14 Powódka wnosi do sądu odsyłającego o zmianę wyroku wydanego w pierwszej instancji poprzez nieuznanie spornej umowy za umowę kredytu denominowanego w forintach węgierskich oraz o zasądzenie od pozwanego zapłaty sumy 490 102 HUF tytułem koty głównej, której to kwoty powódka zażądała również w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, a także odsetek za zwłokę i kosztów postępowania poniesionych przez powódkę. Wnosi ona ponadto o oddalenie w całości powództwa wzajemnego pozwanego oraz uchylenie sentencji wyroku w części dotyczącej przekazania tytułu własności samochodu osobowego oraz o stwierdzenie nieważności prawa wyboru.
- 15 Powódka podnosi, że oświadczenie o zapoznaniu się z informacją o ryzyku wskazywało jednoznacznie, iż pozwany powinien był wziąć pod uwagę ryzyko walutowe. Powódka zwróciła również uwagę pozwanej na nieprzewidywalność przyszłych zmian kursu wymiany waluty. Zdaniem powódki okoliczność, że dłużnik ponosi ryzyko walutowe w zamian za korzystniejsze dla niego odsetki, nie oznacza sama w sobie, iż umowa kredytu denominowanego w walucie obcej jest

sprzeczna z prawem lub z dobrymi obyczajami, czy też że jest lichwiarska, że jej przedmiotem jest świadczenie niemożliwe lub że jest ona pozorna.

- 16 Powódka powołuje się na pkt 1 orzeczenia nr 2/2014 PJE Kúria (sądu najwyższego) wydanego w celu zapewnienia jednolitej wykładni przepisów prawa cywilnego, zgodnie z którym konsument ponosi ryzyko walutowe bez ograniczeń. Warunek umowny dotyczący ryzyka walutowego może zostać poddany badaniu tylko wtedy, gdy dla przeciętnego konsumenta, właściwie poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i rozsądnego jego treść nie była ani jasna, ani zrozumiała w chwili zawarcia umowy. Jeżeli konsument mógł zrozumieć jednoznacznie na podstawie warunków umowy i informacji dostarczonych przez instytucję finansową, że ryzyko walutowe spoczywało na nim w sposób wyłączny i nieograniczony oraz że wahania kursu wymiany, które mogły mu wyrządzić szkodę, nie miały pułapu maksymalnego, rozpatrywany warunek nie będzie mógł zostać uznany za nieuczciwy. Zdaniem powódki dostarczone przez nią informacje są zgodne z wyrokami: z dnia 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282); z dnia 20 września 2017 r., Andriuc i in. (C-186/16, EU:C:2017:703). Powódka podkreśliła, że w oparciu o ogólne warunki udzielania kredytów można było jednoznacznie ustalić, że dłużnik jest również zobowiązany do zapłaty w związku z wahaniami kursu wymiany i że kurs ten może podlegać skrajnym wahaniam, przy czym owe wahania nie mają pułapu maksymalnego.
- 17 Powódka kwestionuje stwierdzenie sądu pierwszej instancji, zgodnie z którym nie wykazała ona wskazanej przez nią stopy odsetek w wysokości 23,07%. W toku postępowania w pierwszej instancji przedstawiła ona bowiem szczegółowy opis wysokości odsetek zwykłych. Gdy sąd pierwszej instancji uznał umowę za ważną, zdaniem powódki był on również zobowiązany do zmiany odsetek zwykłych w oparciu o stopę odsetek mającą zastosowanie do danej waluty oraz spreadu. Stwierdzenie ważności umowy nie może bowiem prowadzić do zmiany równowagi umownej pomiędzy stronami, która powodowałaby w stosunku prawnym znaczącą dysproporcję pomiędzy wartością świadczenia a wartością świadczenia wzajemnego.
- 18 W swojej odpowiedzi na apelację pozwany wnosi o utrzymanie w mocy wyroku wydanego w pierwszej instancji. Podkreśla ona, że zdaniem Kúria (sądu najwyższego) informacje, które należy dostarczyć na temat ryzyka walutowego, należy uznać za część świadczenia głównego oraz że jeżeli informacji tych nie ma lub mają one nieuczciwy charakter, umowa traci swoją ważność w całości. Na poparcie swego stanowiska pozwana przedstawia kilka indywidualnych wyroków.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 19 Sąd odsyłający zmierza do ustalenia w świetle wcześniejszego orzecznictwa Trybunału, jakie możliwości może zapewniać ustawa w celu stwierdzenia ważności i skuteczności umów w przypadku nieważności głównego przedmiotu tych umów.